

On-line Taalleren

De mogelijkheden van Internet voor het talenonderwijs

Vijf jaar geleden hadden nog maar weinig mensen van Internet gehoord. Het gebruik was beperkt tot een kleine elite. Sindsdien maakt Internet als informatie- en communicatiemedium een stormachtige ontwikkeling door. De bediening wordt steeds makkelijker, de technische mogelijkheden worden alsmaar groter, het aanbod van informatie en diensten neemt voortdurend toe, en de aansluiting en de benodigde apparatuur worden steeds goedkoper. Kortom, Internet is bereikbaar geworden voor vrijwel iedere burger. De elektronische snelweg zoals Internet in de gewone spreektaal wordt aangeduid, is hét medium van het huidige informatietijdperk. Internet valt inmiddels niet meer weg te denken uit de wereld van arbeid en beroep, maar ook in het onderwijs wint het gebruik van Internet terrein. Dat is terecht, want Internet biedt voor het onderwijs ongekend veel mogelijkheden. Dat geldt zeker voor het taalonderwijs, zowel voor het Nederlands als voor de moderne vreemde talen Engels, Frans, Spaans, Duits, Russisch, Italiaans, Arabisch en Turks. Scholen en docenten staan voor de uitdaging om Internet op een zinnige manier in te zetten binnen hun onderwijs. In dit artikel wordt in vogelvlucht een aantal gebruiksmogelijkheden van Internet voor het taalonderwijs belicht, en dat aan de hand van voorbeelden uit de Beroeps- en Volwasseneneducatie (BVE). Het Internet kent grofweg een viertal functies voor het onderwijs:

- mondiale mediatheek;
- communicatiemiddel;
- publicatiemedium;
- medium voor afstandsonderwijs.

Verder een lijst met aandachtspunten bij Internet projecten. Het artikel eindigt met een korte beschrijving van het Virtuele Talencentrum zoals dat door het Centrum voor Innovatie van Opleidingen (CINOP) wordt opgezet.

MONDIALE MEDIATHEEK

Internet kan opgevat worden als een gigantische bibliotheek c.q. mediatheek met een verbijsterende hoeveelheid informatiebronnen. Het enige verschil met een gewone bibliotheek is dat – om het simpel te zeggen – de informatie niet is opgeslagen in boeken maar op zogeheten *websites*. Het mooie van Internet is dat de meeste *websites* gratis toegankelijk zijn, en dat je vanuit je 'luie stoel' met een paar muisklikken bij de gewenste informatie bent. Het kan daarbij gaan om geschreven teksten maar ook om gesproken woord of om beeld en geluid. Kortom, met Internet ligt er een schier oneindige zee van informatiemateriaal aan je voeten.

Zoeken

Elke website heeft een eigen adres. Wil je op een bepaalde website komen dan moet je uiteraard wel het adres van die website hebben. Heb je geen adres, dan kun je gebruik maken van zogeheten zoekmachines (bijv. AltaVista). Je kunt trefwoorden of zoektermen intikken, en vervolgens verschijnt er een opsomming van alle websites waarin deze termen voorkomen. Voor het vinden van de juiste websites (Websearch) is – zoals dat overigens ook voor een gewone bibliotheekcatalogus geldt – wel enige handigheid en zoekvaardigheid nodig. Met een beetje oefening is dat door zowel cursisten als docenten snel te leren. Bovendien zijn er tegenwoordig veel onderwijssites met lijsten van nuttige website adressen of zogeheten hyperlinks. Door op een link met de muis te klikken, kom je dan vanzelf op de gewenste website.

Rijk aanbod aan taalmaterialen

Iedereen die over de benodigde deskundigheid en faciliteiten beschikt, kan een website opzetten. Dat kunnen bedrijven zijn, instituten, organisaties, verenigingen, maar ook particuliere personen. Op het ogenblik zijn er meer dan een miljoen Websites, en dagelijks komen er nog eens duizenden bij. Het gaat om een wereldwijd fenomeen, en dat betekent dat er websites zijn in vrijwel alle talen die op de wereld gebezigd worden. Vermoedelijk is meer dan 90 pro-

cent van alle websites in het Engels omdat deze taal internationaal gezien nu eenmaal overheersend is. Dat neemt echter niet weg dat er ook een gigantisch aanbod is van websites in het Nederlands, Frans, Duits, Spaans, Russisch, Italiaans, Arabisch en Turks.

Nuttige websites

Voor het taalonderwijs zijn onder meer websites van onderstaande instellingen en bedrijven interessant:

- dagbladen en tijdschriften: voor authentieke teksten over actuele onderwerpen voor leesvaardigheid.
- omroepen: naast teksten bieden deze sites ook beeld- en audiomateriaal geschikt voor het oefenen van luistervaardigheid.
- organisaties voor toerisme: met informatie over landen, regio's en steden. Dit om leesvaardigheid en landenkennis te combineren, bijvoorbeeld ter voorbereiding van een buitenlandse stage.
- culturele organisaties: met info over films, theater, boeken, musea e.d. Dit om cultuur en taalonderwijs te combineren.
- instanties met een publieksvoorlichtende taak (instellingen voor gezondheidszorg, patiëntenverenigingen).
- branches en bedrijven met reclame- en voorlichtingsmateriaal over product en bedrijf. Dit voor websites die in de vak- en beroepsfeer liggen van de cursist. Nuttig voor het opdoen en oefenen van vaktaal.
- verenigingen en clubs (sport e.d.). Dit om taalonderwijs te combineren met onderwerpen die in de specifieke belangstellingssfeer liggen van een bepaalde cursist of groep cursisten. (bijvoorbeeld voetbal, alle grote voetbalclubs in Europa hebben websites).
- educatieve uitgeverij en onderwijsorganisaties met onder meer informatie voor docenten over deskundigheidsontwikkeling, het maken van lesplannen e.d.; en voor cursisten interactief oefenmateriaal met beeld en geluid, woordenboeken, vertaalhulpen, grammaticawijzers e.d.

Voorbeeld 1

Educatieve website voor Engels taalonderwijs Dave's ESL Café
www.pacificnet.net/~sperling/eslcafe.html

Deze website is een van de meest gebruikte sites voor ESL (*English as a Second Language*). De oprichter van de site Dave Sperling was zelf niet tevreden over andere talen sites en besloot zelf een site op te richten: 'a cozy place for people to hang out, talk, learn and share information' (ESL Question Page, June 1995). De site is bedoeld voor docenten en hun leerlingen. De hoofdpagina wijst de bezoeker de weg naar andere subpagina's verbonden met de site:

- De ESL *Graffiti Wall* geeft elke bezoeker de mogelijkheid om korte stukjes bijvoorbeeld een gedicht, een boodschap of een groot te 'publiceren'. The Graffiti Wall wordt door Dave bewaakt zodat er geen ongewenste en kwetsende teksten opkomen.
- Via de ESL Question Page kunnen zowel docenten als cursisten vragen stellen. Cursisten krijgen nog dezelfde dag antwoord. Antwoorden bevatten vaak doorverwijzingen naar andere sites (links). Als je er op inlogt kun je de Q&A sessie (Question and Answer) van die dag volgen.

- Oefenen kan op de *Idiom en Quote page* en in het *Quiz Center*. Het *Quiz Center* bevat een schat aan interactieve oefeningen waarbij cursisten direct feedback krijgen op hun ingestuurde oefeningen. Verder zijn er links naar aanvullend materiaal voor zelfstudie. Er is een webpagina met verwijzingslijst naar tientallen onderwerpen zoals poëzie, spelletjes, grammatica en uitspraak.
- Docenten en cursisten kunnen met elkaar van gedachten wisselen in het *Discussion Center*. Dit is verder ingedeeld in subsectoren. Cursisten kunnen onderling onder meer met elkaar discussiëren over films, hobbies, sport of actualiteiten. Docenten kunnen ideeën uitwisselen over onderwerpen als *activities and games*, *computer-assisted language learning*, *English for specific purposes*, en het gebruik van *learning and teaching materials*. Meer *classroom-* activiteiten zijn te vinden op de *Idea Page*. Er is informatie over het gebruik van email of video en film in de les, en over activiteiten gericht op grammatica en de vier taalvaardigheden: spreken, luisteren, lezen en schrijven.
- Tenslotte is er een zogeheten *chatbox* of babbelbox. Cursisten kunnen met elkaar *chatten* door middel van het tikken van berichtjes. Iedereen uit de hele wereld kan inloggen, en dat betekent dat er altijd wel iemand aanwezig is in de *chatbox* om mee te praten. Overigens moeten de deelnemers die gebruik willen maken van de *chatbox* zich wel eerst laten registreren. Wie geregistreerd is, krijgt vervolgens een *password* of toegangscode.

Dave Sperling is werkzaam als docent bij een Amerikaanse Universiteit. Een groot deel van zijn werktijd besteedt hij aan de opzet en het onderhoud van zijn website. Een groot deel van de interactieve oefeningen wordt overigens gratis aangeleverd door enthousiaste docenten van zowel binnen als buiten zijn universiteit. Op papier is beschikbaar: *Dave Sperling's Internet Guide* (Prentice Hall, 1998).

Lessuggesties

- De docent kan cursisten aan de hand van informatie vragen en taalopdrachten bepaalde websites laten doorlopen. De docent kan deze opdrachten gewoon op papier zetten en aan de cursist geven, of kan eventueel ook eigen webpagina's aanmaken met daarin opdrachten en verwijzingen naar de door de cursist te bezoeken websites.
- De cursist zelfstandig informatie laten zoeken voor het maken van een werkstuk of verslag. Het werkstuk kan eventueel ook op Internet gezet worden.
- Actuele teksten over een bepaald onderwerp *downloaden* en deze gebruiken als lees-, oefen- en discussieteksten. Onderwerpen die de belangstelling hebben van de cursist. Uiteraard kan het ook gaan om luistermateriaal.
- Cursisten allerlei interactieve oefeningen laten doen die op diverse websites staan. Cursisten gebruik laten maken van gereedschappen (woordenboeken, grammaticahulpen, spelling-correcties, vertaalhulpen e.d.).

Voorbeeld 2

Het gebruik van websites over films

Voor vrijwel elke grote publieksfilm wordt op Internet een website ingericht. Sommige sites hebben ook beeldfragmenten. Met de informatie die er opstaat kun je verschillende lesopdrachten maken. Zo is er bijvoorbeeld een website over de film over het bewegen leven van de meest geciteerde Engelstalige auteur Oscar Wilde

(<http://www.oscarwilde.com/welcome.html>). Er staat op deze *site* informatie over zijn boeken, gedichten, en kinderverhalen. De acteur Stephen Fry, die Oscar Wilde speelt, leest voor uit diens werk. Voorts zijn er *links* naar het op Internet aanwezige literaire werk van Wilde. Voor deze *site* is een serie werkbladen ontwikkeld die cursisten zelfstandig kunnen doorwerken. Om de drempel voor de zwakke of beginnende leerlingen laag te houden zijn zij niet alleen in het Engels maar ook in het Nederlands gesteld. De opdrachten worden door de leerling op papier gemaakt met uitzondering van de interactieve quiz op Internet. De opdrachten kunnen eventueel ook integraal op Internet gezet worden.

De cursisten kunnen zelfstandig aan de slag en de begeleiding van de docent kan minimaal blijven. In een plenaire bijeenkomst verzorgt de docent de inleiding en zorgt ervoor dat de opdrachten duidelijk zijn. Uiteraard moet de cursist wel beschikken over een computer met Internetaansluiting. Bovendien moet de cursist enigszins computervaardig zijn. Het verdient aanbeveling dat de cursisten ook naar de film gaan, en dat ze vooral ook wat lezen van Oscar Wilde.

Voorbeeld uit Module 'On The Wilde Site'

Werkblad 1 (English Version).

Materiaalbron: <http://www.oscarwilde.com/welcome.html>

Welcome Page. The story of the film

1. Read the story and write down in your own words in English what happened at the following times.
1883; 1892; 1895; 1897
2. What was the name of Oscar's wife?
3. How many children did he have?
4. Who was his first male lover?
5. Who was against his relationship with Bosie?
6. What was the 'Profundis'?

Werkblad 2 (English version) Family Values

Click on 'Family values'

This is a description of society in Victorian times. Read the text and choose the correct answer

1. Did Oscar's son like his father?
 - Yes
 - No
 - The text doesn't say
2. How would you describe Oscar's wife, Constance?
 - enchanting and pretty
 - sympathetic and patient
 - unpleasant and hard
3. How is society described in Victorian times?
 - male dominated
 - female dominated
 - equality between the sexes
4. What happened to Oscar's children when his wife died?
 - The children went to live with their father
 - The children lived partly with their father and partly with their grandparents
 - Oscar was not allowed to see them
5. In your own words give a description of Constance, Oscar's wife. Write at least six sentences

Voorbeeld 3

Het gebruik van websites van steden en regio's

Er zijn inmiddels talloze websites met informatie over steden en regio's. De informatie behelst onder meer praktische informatie met stadsplattegrond, bezienswaardigheden, uitgaansmogelijkheden, transport, evenementen, culturele activiteiten, geschiedenis, confe-

rentie-oorden, plaatselijke horeca en overnachtingsmogelijkheden, bedrijven. Dergelijke websites zijn uitstekend bruikbaar voor onder meer:

1. Stagevoorbereiding

De cursisten kunnen zich voordat zij op stage gaan van tevoren oriënteren op hun stad, regio en land van verblijf. Zij kunnen van tevoren bijv. uitzoeken: hoe ze er moeten komen, wat er allemaal te doen is. Voorts als het stagebedrijf ook over een *website* beschikt, kunnen ze zich oriënteren op hun stagebedrijf en voorts allerlei vaktaal jargon opdoen.

2. Vaardigheidstraining voor cursisten in secretariële en toeristische opleidingen

De cursisten kunnen de opdracht krijgen om bijvoorbeeld een conferentie in een bepaalde plaats te organiseren. Via Internet moeten ze een geschikt conferentie-oord uitzoeken, informatie voor deelnemers verzamelen over de bereikbaarheid, hotelovernachtingen, eetgelegenheden, een programma voor excursies e.d. Voorts kan cursisten bijvoorbeeld gevraagd worden om een groepsreis van een aantal dagen door een bepaald gebied voor te bereiden.

Afnemende sturing

Uiteraard behoren docenten werkbladen te maken. Bij het samenstellen kan de docent gebruik maken van het zogeheten principe van 'afnemende sturing'. Voor Beginnende cursisten kunnen geleide opdrachten gemaakt worden in de trant van: zoek het adres van dat en dat hotel in die stad; wat zijn de openingstijden van dit en dat museum, en wat is de dichtstbijzijnde metrohalte; zoek alle hotels in een bepaalde stadswijk in een bepaalde prijsklasse. Gevorderde cursisten kunnen open opdrachten krijgen bijv. schrijf een informatiefolder voor deelnemers aan een bepaalde reis.

Hieronder volgen een paar voorbeelden uit modules die gezamenlijk ontwikkeld zijn door het Friesland College en Cinop. Het betreft werkbladen omtrent het Shetland-eiland Fetlar en het Engelse schiereilandje Thanet. Deze twee eilanden zijn uitgekozen vanwege hun gelijkenis met het Friese Waddeneiland Terschelling. Voor meer voorbeelden raadpleeg de Cinop-site.

Module Fetlar - Garden of Shetland

Fetlar Werkblad 1 <http://www.zetnet.co.uk/signs/fetlar/place.htm>

Fetlar is een eiland net buiten de Schotse noordwest kust. De Fetlar *website* beschrijft het eiland, de inwoners, de geschiedenis, en wat er allemaal te zien en te doen is voor de bezoeker. Het is een informatie *site* gericht op de toerist.

Opdracht 1. Doel: ontdekken dat men al veel Engelse woorden kent.

- Neem het stuk over Fetlar door (... cursist ontvangt een papieren afdruk van de *website* Fetlar.)
- Onderstreep de Engelse woorden die u kent.
- Schrijf de Engelse woorden hier onder op en schrijf de Nederlandse vertaling erbij

Opdracht 2. Schrijf in uw eigen woorden op wat 'Fetlar' is. U kunt ook raden!

Fetlar Werkblad 2

Opdracht 1. Doel: tekstbegrip.

Fill in a number

'Fetlar is the fourth largest of the Shetland Isles in the north of Scotland and is approximately seven miles long by four miles wide. The island has a population of about 100 which is rather low in comparison with the other Shetland Islands' (1 mile = ongeveer 1,6 kilometer)

1. Hoe groot is Fetlar? kilometers lang en kilometers breed.
2. Hoeveel Shetland eilanden zijn groter dan Fetlar?
3. Hoeveel mensen wonen op Fetlar?

Opgdracht 2. Doel: tekst begrip en woordenschat uitbreiding

Match

Engels	Nederlands
... the fourth largest of the Shetland Isles tamelijk laag ...
... the north of Scotland heeft een bevolking van ongeveer ...
... approximately seven miles long het noorden van Schotland
... has a population of about het vierde grootste van de Shetland eilanden ...
... rather low ongeveer zeven mijl lang (in lengte) ...

Fetlar Werkblad 3

Doel: tekst begrip en woordenschat uitbreiding

The weather

... the climate is not nearly as bad as you think. We have surprisingly mild winters usually with very little frost and snow, and while our summers are not overly hot, they can be very pleasantly warm. There is one element that we get rather a lot of however - wind! In winter calm days can be rare ...

hulpwoorden : a little - weinig, a lot - veel, not - niet.

Match met bovenstaande tekst.

1. zachte winters
2. erg weinig
3. vorst en sneeuw
4. onze zomers
5. niet al te heet
6. zeer aangenaam warm
7. ...wind!
8. rustige dagen
9. zijn zeldzaam

Module Thanet

<http://www.tha-net.co.uk/index.htm>

Thanet Assignment sheet

You have applied for a work-experience placement at the tourist information office on the island of Thanet, off the coast of England. As part of the selection process your future employer has asked you to develop a questionnaire for people asking for information about the island. You can use the Thanet internet site as a basic information source. Your questionnaire should include questions about the reason for visiting Thanet; the size of the group/family/ the required accommodation including dietary requirements, hobbies and interests. Send your questionnaire by post to one of the following English teachers. Your questionnaire should be accompanied by a letter of explanation. If you do not receive a reply, write a letter via email and follow this up with a telephone call.

Select three replies and prepare an information packet based on the information in the questionnaire.

Resources

Your main information source is the Internet using Thanet as the name to search. You may need a different *website* to collect information about accommodation. Besides Internet you can also use email, the telephone and snailmail.

Activities

1. All activities should be carried out in English
2. Work with two other students.
3. Divide the activities equally between your group.
4. Arrange times when you will meet and how you will keep in contact.
5. All students should keep a logbook of their activities and make copies of all material

Requirements

You will also be assessed on your file. This should include your log-book, copies of all letters sent and copies of your self-assessment file

Product

The result of this assignment is your questionnaire and the information packet.

Time

SBU : 8 hours

Voorwaarden

Voorwaarde voor bovenstaande lessuggesties is natuurlijk wel dat cursisten toegang hebben tot Internet. In de meeste instellingen voor beroeps- en volwasseneneducatie is dat het geval. Veel scholen beschikken over open leercentra of open studiezalen waar cursisten na enige voorbereiding zelfstandig aan de slag kunnen met computers en Internet. Uiteraard moet de docent over voldoende voorbereidingstijd beschikken. Het vinden van geschikte websites en het maken van opdrachten kosten doorgaans veel tijd.

COMMUNICATIEMIDDEL

De belangrijkste reden om een taal te leren is om met je medemens te communiceren. Communiceren doe je onder meer mondeling via dagelijkse *face to face* gesprekken en op afstand via de telefoon, of schriftelijk via kaarten, brieven en faxen. Internet biedt op dit moment al heel veel mogelijkheden tot communicatie, en de mogelijkheden zullen in de toekomst nog spectaculair toenemen. Internet kent onder meer de volgende communicatievormen.

- Email
- Discussiegroep
- Chatbox en conferencing
- Audio- en Videoconferencing

Email

Email of elektronische correspondentie is een van de oudste Internet toepassingen. Op elk moment van de dag kun je een bericht schrijven en dit versturen naar elke uithoek van de wereld. De bezorgingstijd bedraagt niet meer dan een paar luttele seconden. Voorwaarde is wel dat de digitale correspondenten een email-adres hebben, want anders komen de berichten niet op hun bestemming. Mede vanwege de relatief gemakkelijke realiseerbaarheid zijn in het onderwijs de afgelopen jaren al heel wat email projecten met buitenlandse partnerscholen opgezet. Vooral voor het schrijf- en leesonderwijs zijn deze projecten nuttig.

Voorbeeld 4

Email project *Friends From Far Away*

Het project 'Friends From Far Away' was bestemd voor beginnende cursisten Engels. Het project had de volgende doelstellingen:

- leren omgaan met de computer en Internet,
- email correspondentie in het Engels.

De deelnemende lesgroepen kwamen uit Denemarken, Italië en Nederland. Het ging om laagopgeleide volwassenen. Voor alle cursisten gold dat zij pas recentelijk met Engels als vreemde taal begonnen waren. Het was nogal bijzonder dat ze al vier maanden na aanvang

van de cursus met het schrijven van brieven begonnen. De brieven moesten volgens bepaalde richtlijnen geschreven worden. Belangrijk voor het welslagen van het project was dat het hele project werd geïntegreerd in het cursusplan. De thema's waarover de cursisten konden schrijven, zijn zaken die in de regel in elke beginnerscursus aan de orde komen:

- getting to know you
- work
- hobbies
- your own environment

De cursisten gebruikten allemaal hetzelfde cursusmateriaal over deze onderwerpen zodat het project gemakkelijk in het curriculum van de cursus opgenomen kon worden. Het benodigde cursusmateriaal inclusief het luistermateriaal (*Groundwork Book 1, themes 1- 4* door P. Perkins & A. van Kleef, uitgever Malmberg) werd op Internet gezet. Het materiaal kon zo door alle deelnemers van het net gehaald worden (download functie). Rndom het materiaal werden *student worksheets* ontwikkeld. Deze konden gebruikt worden als voorbeeldbrieven of dienden als leidraad voor het schrijven van een brief. Het project werd afgerond met *A Big European Survey* waarin cursisten vragen konden inleveren voor een enquête. De enquête zou gebruikt worden om anderen in hun eigen omgeving hun mening over Europa te vragen.

In tegenstelling tot de Deense en Italiaanse cursisten, hadden de Nederlandse cursisten weinig ervaring met de computer. De Nederlandse cursisten kregen daarom vooraf een korte ICT-cursus.

Verloop van de lessencyclus

Het lesmateriaal werd eerst in de les doorgenomen. Aan het eind van elk thema beheersten de cursisten de grammaticale constructies en de bijbehorende woordenschat die zij nodig hadden om over het onderwerp een brief te kunnen schrijven. Naast de gewone reguliere lessen hadden de cursisten om de twee weken een project-sessie van twee uur voor het schrijven en lezen van brieven. In het begin stuurde iedereen brieven naar iedereen. Hierdoor voelden sommige cursisten zich overspoeld door het grote aantal brieven. Later werden daarom kleinere correspondentiegroepen gevormd. De meeste cursisten gebruikten de *worksheets* als een leidraad. Daardoor konden zij vrij snel correcte brieven schrijven. De brieven waren van het begin af aan goed te begrijpen.

De brieven werden niet gecorrigeerd voordat zij weggestuurd werden. Deze taak werd overgelaten aan de ontvangers van de brieven. Denen maken namelijk andere fouten dan bijvoorbeeld Italianen. Wat voor Denen moeilijk is, kan voor Italianen of Nederlanders makkelijk zijn, en omgekeerd. Zo konden cursisten van de ene nationaliteit de fouten zien van de cursisten van de andere nationaliteit en deze fouten corrigeren. In de les werden de brieven voorgelezen. De docenten gebruikten de brieven om de woordenschat uit te breiden en om grammaticale zaken uit te leggen. Deze lesactiviteiten sloten goed aan bij het reguliere curriculum.

Jammer was het dat niet alle groepen op dezelfde dag en op dezelfde tijd les hadden. Was dit wel het geval geweest dan was de snelheid van email in vergelijking met gewoon postverkeer beter tot zijn recht gekomen. De cursisten hadden dan immers veel sneller op elkaar kunnen reageren. De meeste cursisten waren erg enthousiast en hadden het gevoel er veel van opgestoken te hebben. Het project was immers bij uitstek een manier om het geleerde direct in de praktijk te brengen in de vorm van echte en betekenisvolle communicatie met anderen.

Discussiegroep

Op Internet wordt heel wat gediscussieerd. Duizenden discussiegroepen zijn er over allerhande onder-

werpen. Participanten zenden hun discussiebijdrage via email in, en vervolgens kunnen alle participanten kennis nemen van de ingezonden bijdrage en erop reageren. Discussiegroepen zijn er in vele vormen en maten. Er zijn besloten groepen alleen voor leden maar ook open discussiegroepen die voor iedereen toegankelijk zijn. Verder heb je 'ongemodereerde' en 'gemodereerde' discussiegroepen. Bij gemodereerde groepen is er een zogeheten *moderator* die de discussie aanzwengelt en gaande houdt, en de ingezonden bijdragen 'censureert' om het niveau en de goede toon van de discussie te bewaken.

Een bekend discussieforum voor cursisten bevindt zich in Dave Sperling's ESL café (zie Voorbeeld 1). Cursisten vanuit de hele wereld kunnen met elkaar van gedachten wisselen over onderwerpen uit de actualiteit, over films, over hobbies e.d. Overigens kunnen ook docenten onderling met elkaar in discussie treden, en elkaar allerlei tips over leermaterialen en lesplannen aan de hand doen.

Chatbox

Op Internet zijn ook talloze zogeheten babbelboxen c.q. *chatboxen* te vinden. Anders dan bij de hierboven besproken discussiegroepen, moeten de deelnemers tegelijkertijd *on-line* op Internet aanwezig zijn. Vandaar dat hierbij de term 'synchrone communicatie' wordt gebezigd, terwijl men bij email en discussiegroepen over 'asynchrone communicatie' spreekt. Een Internet *chatbox* is te vergelijken met een telefonische babbelbox waarbij de deelnemers direct op elkaar kunnen reageren. Het verschil is dat de communicatie niet mondeling maar via het intikken van boodschappen en berichten verloopt. Het nut van *chatten* voor het taalonderwijs is dat het de uitdrukingsvaardigheid van de cursist bevordert. Daarbij moet hij onder meer alle registers van zijn woordenschat openzetten om zich goed verstaanbaar te maken. Bovendien moet hij de berichten van de andere deelnemers lezen. Anders dan bij email en discussiegroepen moet de cursist alert reageren want er is weinig bedenktijd. Uiteraard moet de chatsessie goed voorbereid worden. Duidelijk moet zijn welke gespreksonderwerpen aan de orde moeten komen, wat de etiketteregels zijn voor beschaafde Internet-conversatie (zogenaamde Netiquette) en wie de discussie bewaakt. De kans is anders groot dat de chatsessie snel verzandt in flauwe onzinpraat waarbij iedereen door elkaar heenkletst. Verder is natuurlijk een goede afstemming vereist. Alle deelnemers waaronder eventueel ook deelnemers van partnerscholen in binnen- of buitenland moeten op hetzelfde moment in de *chatbox* zijn. Als er geen conversatiepartners zijn, dan valt de chatsessie in het water.

Rollenspel en Avatars

Bij sommige *chatboxen* verloopt de communicatie via een rollenspel. De deelnemer kiest een naam en een ikoontje (Avatar) en de teksten die de deelnemer intikt komen in een tekstballonnetje. Het speelse element en de mogelijkheid om zich achter een Avatar te verschuilen, zou de communicatie stimuleren. Vooral bij verlegen mensen met communicatie-

schroom zou het drempelverlagend werken.

Virtuele colleges en online-conferencing

Via een *chatbox* kunnen virtuele bijeenkomsten belegd worden. De docent kan een workshop geven of een vragenuurtje houden. De docent en zijn cursisten zitten dan gewoon thuis of eventueel in een open leercentrum. Op een van tevoren afgesproken tijdstip loggen de deelnemers in en kan de virtuele groepsbijeenkomst beginnen. In Amerika wordt op een aantal universiteiten veel gebruik gemaakt van deze onderwijsvorm. Een zeer aardig voorbeeld zijn de colleges van een docent uit Engeland. Om de twee weken bespreekt hij een aantal gedichten waarna er vervolgens discussie is. Zijn virtuele colleges zijn voor iedereen gratis toegankelijk, en op zijn website kan men van tevoren de gedichten lezen (<http://members.aol.com/tefleric/>).

Audio- en Videoconferencing

Er zijn ook *chatboxes* waarbij naast het intikken van berichten, de deelnemers ook met elkaar kunnen spreken. We spreken dan van *audioconferencing*. Op die manier kan de spreekvaardigheid geoefend worden. Bij *videoconferencing* worden de deelnemers via een camera in beeld gebracht. Ze kunnen elkaar dus zien en horen. Het nadeel is dat op dit moment de beeldkwaliteit vaak nog wat te wensen overlaat. Beeld en geluid lopen niet altijd synchroon. Bij taalonderwijs is het voor cursisten veelal nuttig om naar de mond van de spreker te kijken zodat ze het beter kunnen verstaan, en eventueel mondbewegingen nadoen om hun eigen uitspraak te verbeteren. Bij *videoconferencing* gaat dat dus (nog) niet op.

Videoconferencing is vooral nuttig voor het verbeteren van presentatie-technieken en bewustwording van 'hoe je over komt'. Bij internationale projecten is *videoconferencing* natuurlijk leuk om met elkaar kennis te maken, of bij afsluiting van een project om eindelijk eens het gezicht te zien van de partners met wie je hebt samengewerkt.

PUBLICATIEMEDIUM

Het aardige van Internet is dat je er niet alleen informatie vanaf kunt halen, maar ook nieuwe informatie kunt toevoegen. De basistechniek voor het maken van een eenvoudige website met alleen tekst is niet al te moeilijk. Het is in een paar uur te leren voor iemand die met tekstverwerking overweg kan.

Websites van de school en van docenten

Onderwijsinstellingen kunnen zo zelf websites maken met informatie over de school. Denk daarbij aan een digitale studiegids. Zo worden drukkosten bespaard, en kunnen eventuele wijzigingen á la minuut worden ingevoerd. De cursisten kunnen deze dan thuis raadplegen op de computer of op school in het open leercentrum of de mediatheek. Verder kunnen ook docenten voor hun eigen cursisten websites maken met daarin allerlei informatie over de cursus die zij geven. Voorts kunnen docenten studiemateriaal ontwikkelen en dat op Internet zetten. Dat kunnen bijvoorbeeld studiewijzers zijn, of werkbladen, opdrachtvellen, informatiesheets met verwijzingen

naar relevante websites, of zelfs interactieve taal oefeningen met tekst en spraak. Het maken van studiemateriaal gaat veelal de kracht van één enkele docent te boven. Voor het maken van geavanceerde websites en Internet-applicaties worden meestal speciale ontwikkelteams geformeerd met vormgevers, programmeurs, vakdidactici, leermiddelenontwikkelaars en projectleiders. Dat betekent dat het ontwikkelen van studiemateriaal veelal een dure aangelegenheid is.

Websites van cursisten

Niet alleen docenten, maar ook cursisten zijn in staat om websites te maken. Cursisten kunnen bijvoorbeeld hun werkstukken op Internet zetten. Dit werkt erg motiverend, omdat de cursist eer van z'n werk krijgt. Immers het schrijfwerk verdwijnt niet in de bureaula van de docent, maar wordt een publicatie waarvan de hele wereld kennis kan nemen. Zo was er een project waarbij nieuwkomers (allochtonen) die Nederlands leren, elektronische essays maakten over hun nieuwe leven in Nederland en over hun land van herkomst. Bovendien biedt Internet een gigantisch aanbod van illustratiemateriaal dat voor een werkstuk gebruikt kan worden, en verder zijn er oneindig veel mogelijkheden voor de vormgeving (lettertype en -grootte, kleurgebruik e.d.).

Groepswork is uiteraard mogelijk. Cursisten kunnen bijvoorbeeld gezamenlijk een themakrant samenstellen. Zo heeft een aantal cursisten bij het vak Nederlands een krant gemaakt over het actuele thema 'Geweld in de Nederlandse samenleving'. De projecten 'elektronische essays' en de 'cursistenkrant' zijn uitgevoerd door Regionale Opleidingscentra. De resultaten zijn te zien op de website van het Virtuele Talencentrum (<http://www.cinop.nl>).

Voor het schrijven van webpagina's zijn overigens andere vaardigheden vereist dan het schrijven van papieren teksten. Allereerst moet puntiger geformuleerd worden, want een zin op een beeldscherm is al snel te lang. Voorts hebben papieren teksten een duidelijk begin en een einde, en een lineaire opbouw van inleiding, argumentatie en conclusie. Bij webteksten is er geen lineaire opbouw, desalniettemin moet toch een bepaald stramien gevolgd worden omdat anders de kans groot is dat de tekst verzandt in een bonte kermis van *hyperlinks* en vormgevingstrucs zonder begin en einde. Een goede webtekst kenmerkt zich onder meer door:

- een beginpagina met inleiding en een overzichtelijke inhoudsopgave (*links* naar hoofdstukken of onderdelen)
- een 'hoofdstekst' van waaruit via doorklikken naar subpagina's met aanvullende informatie gegaan kan worden (eventueel ook naar externe websites).

Voorbeeld 5

Webwerk: cursisten maken zelf webpagina's

Cursisten kunnen ook zelf webpagina's maken. In het kader van het Virtuele Talencentrum was er in 1998 het zogeheten Webwerk-project voor cursisten Nederlands als tweede taal. De volgende ROC's

namen deel: Albeda College, Rotterdam; Noorderpoort College, Groningen, ROC Flevoland, Lelystad; ROC Flevopoort, Emmeloord en ROC Amsterdam. Het ging om relatief hoogopgeleide cursisten. Hieronder volgt een aantal webpagina's. Sommige pagina's bevatten alleen tekst, sommige bevatten ook foto's.

Homepage van Nebojsa Rakovic (bekend als Neno)

Mijn naam is Nebojsa. Ik ben 24 en ik kom uit voormalig Joegoslavië (geboortestad Sarajevo). In Nederland ben ik in november 1995 gekomen. Sinds oktober 1996 woon ik in Purmerend. Nadat ik gewone taalcursussen had afgemaakt, begon ik een voorbereidende jaar voor het HBO te volgen. Mijn wens is dat ik een sociaal agogische opleidingen bij de Hogeschool van Amsterdam ga studeren. Voordat de oorlog in ex-Joegoslavië was begonnen, had ik een gewoon leven als iedereen hier. Ik had prachtige kinderjaren en daarna zorgeloze schooljaren op de basisschool en op het Gymnasium. Feesten, vakanties en skieën waren deel van mijn leven. Problemen en ellende bestonden toen nog niet voor mij. Ik heb het Gymnasium in het voorjaar van 1992 afgemaakt. Het was zo fijn in die tijd dat niemand (toen dacht ik zo) zelfs niet in zijn nachtmerries kon voorzien dat er iets afschuwelijks als oorlog kon komen. Maar toch is het gebeurd. Nadat ik 3,5 jaar in de oorlog was geweest, kwam ik uiteindelijk hier. Ik probeer nu mijn nieuwe leven op te bouwen. Ik hoop dat mijn oude dromen hier zullen uitkomen.

Homepage van Hadil en Aswan.

Welkom op de broers-pagina van Hadil en Aswan.

Leuk dat je ons bezoekt. Waar wilt u meer over weten? Wie zijn we? Ons land? Ons favoriete Website?

Wie zijn wij? Ik ben Hadil en mijn broer heet Aswan, we zijn niet getrouwd, we komen uit Irak dat ligt in Azië.

WONEN IN NEDERLAND:

Ik, Hadil, ben in Nederland sinds 29 april 1996, ik woon nu in Emmeloord. Ik vind het wonen in Emmeloord leuk en het bevalt me prima. Wat mij in Nederland opvalt is; aardige mensen, mooie natuur alles is goed georganiseerd. Ik vind dat het leven in Nederland prachtig is. Ik, Aswan ben in Nederland sinds 11 maart, ik woon nu in Emmeloord. Ik vind het wonen in Emmeloord gezellig maar te rustig. Wat mij in Nederland opvalt is; bescheiden mensen, prachtige uitzichten, mooie weilanden. Ik vind dat het leven in Nederland in orde is.

STUDIE: ASWAN

Ik Aswan ben bezig met de studie Nederlandse Taal (NT2) sinds 1997 bij Flevo Poort (Emmeloord).

Ik heb de methode Nieuwe Buren gevolgd en ik vind het een heel nuttige methode. Ik heb bijna niveau 3. Ik heb in mijn geboorteland diergeneeskunde gestudeerd en ik wil dit in Nederland verder afmaken.

Ik heb nog geen werk gedaan in Nederland. Ik heb geen ervaring met een werkgever, arbeidsbureau, uitzendbureau. Ik ben hierbij geen hindernissen tegengekomen. Ik ben van plan om naar de universiteit te gaan maar natuurlijk moet ik eerst het staatsexamen (NT2) halen.

Ik heb in mijn privé praktijk als dierenarts gewerkt en dat vond ik heel prachtig. Jammer genoeg heb ik geen werkervaring in Nederland omdat ik nog met Nederlands bezig ben.

STUDIE: HADIL

Ik Hadil heb kunst gestudeerd. Momenteel ben ik bezig om Nederlands te leren.

Ik werk veel met keramiek. Ik maak vazen en andere voorwerpen. Hieronder ziet u een voorbeeld. Ik heb dat in mijn eigen atelier in Irak gemaakt.

Na de zomervakantie wil ik graag gaan werken. Het liefst in een fabriek waar keramiek gemaakt wordt. Misschien weet u waar ik dat zou kunnen doen of heeft u een idee? Ik krijg daar graag reacties op.

HOBBY'S EN VRIJE TIJD:

Wij houden allebei van voetballen en zwemmen. Ook lezen we graag. We lezen boeken in onze eigen taal maar ook in het Nederlands. We lezen graag verhalen van Kader Abdolah. Ik, Aswan, hou van gedichten schrijven.

AFSTANDSONDERWIJS

Internet kan worden ingezet voor het verzorgen van afstandsonderwijs. Op Internet kan de werkelijkheid worden nagebootst. Vandaar de term *virtual reality*.

Ook de onderwijssituatie kan worden nagebootst, en dan wordt er gesproken van de *virtual class*.

De twee grote voordelen van afstandsonderwijs zijn:

- Geografische afstand speelt geen rol.
- Internet is 24 uur per dag en 7 dagen per week bereikbaar, zodat docent en cursisten wat flexibeler met hun tijd kunnen omgaan.

Via Internet kunnen onderwijsaanbieders hun onderwijs wereldwijd aanbieden. Zo verzorgt de Universiteit van Hull onder meer cursussen Engels waaraan cursisten uit alle continenten deelnemen.

Elektronische leeromgevingen

Bij het verzorgen van afstandsonderwijs en *on-line* cursussen gebruiken de onderwijsaanbieders bepaalde standaardprogramma's. Deze worden ook wel aangeduid als elektronische leeromgevingen of teleleerplatforms. Er zijn inmiddels tientallen van dergelijke programma's in omloop. Bekende programma's zijn onder meer 'TopClass', 'First Class', 'Symposium', 'Lotus Learning Space' en 'Microsoft leeromgeving'. Elk programma heeft zijn sterke en zwakke punten. Het gaat om lege programma's. Het is aan de onderwijsaanbieders om te zorgen voor leerstofinhoud en teledocenten.

Het ontwikkelen van online-cursussen gebeurt door ontwikkelteams met curriculum-ontwikkelaars, inhoudsdeskundigen, vakdidactici, leermiddelen-ontwikkelaars, vormgevers en programmeurs. Verder dienen docenten die on-line cursussen willen verzorgen een grondige scholing te volgen. Immers bij telereen gaat het om een hele nieuwe manier van communiceren. In veel gevallen ontmoeten cursisten en docenten elkaar nooit in levende lijve.

Merlin

De Universiteit van Hull gebruikt de elektronische leeromgeving *Merlin*. Deze leeromgeving die door de Universiteit van Hull zelf ontworpen is, heeft de volgende functies:

1. *Notice Board*. Informatieschermen met daarin een cursistenhandleiding voor het gebruik van *Merlin*, een uitgebreide studiewijzer, en een portretten galerij van de deelnemende cursisten met enige biografische informatie.
2. *Mailbox*. Postbus voor het versturen en ontvangen van email berichten (van docent naar cursist en tussen cursisten onderling).
3. *Exchange*. Discussieruimte die open staat voor alle deelnemers.
4. *Pathway*. Het leertraject met de cursusinhoud en het concrete cursusmateriaal. Dit kan bestaan uit

Internet en projectgericht onderwijs

Internet leent zich bij uitstek voor projectgericht onderwijs. Vermoedelijk zou de vader van het projectgericht onderwijs John Dewey het zelf bedacht hebben als Internet in zijn tijd had bestaan. Vooral wanneer cursisten zelf *websites* maken komt de integratie van de diverse vaardigheden het best tot z'n recht. De vaardigheden die worden beoefend zijn onder meer:

1. Taal- en communicatievaardigheden:

- Schrijven (stellen en spellen)
- Lezen
- Luisteren
- Spreken
- Grammatica
- Woordenschat

2. Informatievaardigheden

- het vaststellen van het probleem/onderwerp en de eigen informatiebehoefte om het probleem op te lossen
- het formuleren van een informatiestrategie (waar en welke informatie)
- zoekvragen en opstellen van zoekprofielen en het leren omgaan met zogeheten *booleaanse operatoren* (NOT, AND, OR commando's)
- ordenen van de gevonden informatie.
- het selecteren en kritisch beoordelen van de gevonden informatie (relevantie en betrouwbaarheid van de informatie; onderscheid tussen hoofd- en bijzaken; onderscheid tussen feit en mening).
- het presenteren van de geselecteerde informatie en overdracht van de informatie het produceren van nieuwe informatie en presenteren van eigen mening.

3. Studievaardigheden

- omgaan met gereedschappen (bijv. woordenboeken, spellingsprogramma's)
- samenwerken
- plannen en de voortgang bewaken
- leren leren en ontwikkeling zelfstandig leervermogen

4. Kennisdoelen omtrent onderwerpen in betreffende taalgebied

- kennis van andere landen en steden
- kennis van andere culturen (gewoontes en gebruiken)
- culturele zaken (literatuur, film, musea e.d.)
- geografische en geschiedeniskennis
- verkeer en vervoer
- kennis rondom beroepsrelevante thema's
- etc. etc.

5. Computervaardigheden

- bediening computer
- het gebruik van zoekmachines (*browsers*)
- het gebruik van email
- het gebruik van tekstverwerker en programma's om webpagina's te maken.

6. Creatieve vaardigheden en inventiviteit

- vormgeving *websites*
- problemen oplossen

Uiteraard is het succes van projectgericht onderwijs vooral afhankelijk van de begeleiding van de docent.

1. Booleaanse operatoren: een bibliotheekterm; het betekent dat je een woord ingeeft plus een commando (and, or, not) dan wordt op dat item gezocht: bijv. Ameland and hotels, Ameland or hotels, Ameland not hotels. Het selecteert de informatie enigszins.

interactieve web-oefeningen, test- en toetsmateriaal, taken en opdrachten.

5. *Workbooks*. Werkboeken waarin de resultaten van de oefeningen en opdrachten komen. De docent

heeft inzage in het werkboek en kan op die manier op de hoogte blijven van de vorderingen van de cursist. De cursist kan naar keuze zijn werkboek openstellen voor zijn medecursisten. Op die manier kunnen cursisten op de hoogte blijven van elkaars vorderingen, en eventueel kunnen ze elkaar bij bepaalde opdrachten assisteren.

6. *Resource Centre*. Mediatheek c.q. bronnencentrum met onder meer aanvullend cursusmateriaal en een overzicht van relevante gereedschappen en hulpbronnen. Tevens met verwijzingen c.q. *links* naar relevante websites.

Meer informatie over Merlin is te vinden op de website www.hull.ac.uk/merlin.

Binnenschools afstandsleren

Een variant van teleleren die nu veel opgang maakt, is het zogeheten 'binnenschoolse afstandsleren'. Deze vorm van afstandsleren is een combinatie van contactonderwijs en afstandsleren. Er wordt gewerkt met traditionele leermiddelen zoals boeken als ook met CD-Rom's en Internet. Groepsbijeenkomsten worden afgewisseld met Internet-sessies waarbij de cursist zich thuis dan wel in het Open Leercentrum bevindt. Internet kan zo beschouwd worden als een verlengstuk van de docent. De docent kan bijvoorbeeld studiewijzers en werkbladen op Internet zetten. De cursisten kunnen die dan zelfstandig doorwerken, en als ze een vraag hebben dan kunnen ze hun docent een emailtje toesturen. Op die manier verkrijgt men het beste van twee werelden:

- Groepsbijeenkomsten en persoonlijk *face to face* contact blijven bestaan. In veel onderzoek komt naar voren dat *face to face* contact in het onderwijsproces toch heel belangrijk is voor onder meer de motivatie van de cursist. De docent moet ervoor zorgen dat de overblijvende contacttijd daadwerkelijk *quality time* wordt.
- De flexibilisering van het onderwijs wordt bevorderd doordat docenten en cursisten meer ruimte krijgen om hun eigen tijd in te delen. Bovendien bevordert het de zelfstandigheid van de cursisten.

Aandachtspunten bij Internet-projecten

Projecten staan of vallen bij een goede voorbereiding. Dat geldt ook voor Internet-projecten. Hieronder volgt een lijst van de belangrijkste aandachtspunten bij het opzetten van een Internet-project.

De beginsituatie van de cursisten

Van het niveau, de belangstelling, de kennis en de vaardigheden moet de docent op de hoogte zijn.

Leerdoelen

De beoogde leerdoelen moeten helder en expliciet geformuleerd zijn. De volgende doelen zijn onder meer te onderscheiden:

- taaldoelen (lezen, grammatica e.d.).
- studie- en informatievaardigheden (samenwerken, informatie zoeken e.d.).
- computervaardigheden (omgaan met pakketten).

Integratie in curriculum

Het Internet-project moet geen losstaande activiteit zijn, maar ingebed in het curriculum.

Virtueel Talencentrum

CINOP heeft onlangs het initiatief genomen tot het opzetten van een Virtueel Talencentrum (VTC). Het gaat daarbij zowel om Nederlands (Nederlands als moedertaal en Nederlands als tweede taal (NT2)) en de Moderne Vreemde Talen (Engels, Frans, Duits en Spaans). De doelstelling van het Virtueel Talencentrum is om in de Beroeps- en Volwasseneneducatie de krachten te bundelen om het gebruik van Internet bij het talenonderwijs te bevorderen. Samenwerkende partners zijn CINOP, Stichting Promotie Talen (STP) en de Regionale Opleidingscentra.

Het VTC bestaat uit twee delen: een expertisecentrum voor docenten, en een Open Leercentrum voor cursisten.

Het expertisecentrum zal onder meer de volgende zaken omvatten:

- een kennissysteem van multimediale leermiddelen en websites (beoordelingen en beschrijvingen van CD-Rom's en websites die relevant zijn voor het taalonderwijs in het BVE-veld; verwijzingen naar relevante informatiebronnen);
- informatie over lopende Internet-projecten;
- suggesties voor Internet-projecten en lesplannen;
- een discussieruimte voor docenten (onder meer voor het uitwisselen van ervaringen en tips);
- advies aan docenten die Internet willen gaan gebruiken.

Het open leercentrum voor cursisten zal onder meer bevatten:

- websites die door cursisten gemaakt zijn;
- oefeningen en opdrachten;
- bronnencentrum met verwijzingen naar relevante websites (met o.a. oefeningen, gereedschappen, vertaalhulpen).

In het kader van het Virtueel talencentrum zijn of worden onder meer de volgende projecten uitgevoerd; voor Nederlands als Tweede Taal:

- WebWerk: eigen gemaakte webpagina's van allochtone cursisten
- Taalvaringsroute: een databank met buitenschoolse taalopdrachten
- Cursistenkrant 'Zinloos geweld'
- Wegwijzer: Digitale reis Nederland voor maatschappij-oriëntatie en sociale redzaamheid
- Bronnencentrum voor zelfstudie-materiaal

Voor moderne vreemde talen:

- Stagevoorbereiding via Internet
- Lessencyclus Engels en Internet-bronnen (*resource-based learning*)
- Internet-bronnen voor vaktaal (Engels, Frans en Duits)
- Kennissysteem ICT-leermiddelen Engels, Frans, Duits en Spaans
- 'Virtual Class' voor MVT
- Vaktaal en het Virtuele bedrijf (bedrijfssimulatie op Internet)

Meer informatie over bovenstaande projecten kunt u vinden op de website van het Virtueel Talencentrum

<http://www.bve-server.bvenet.nl/vtwp/docent.htm>; het talencentrum is ook te bereiken via www.cinop.nl

Studielast

Inschatting maken hoeveel uur cursisten nodig hebben voor het project.

Mediumkeuze

Duidelijk moet zijn wanneer, hoe en waarom Internet bij het project wordt betrokken. Ingeschat moet worden wat de meerwaarde van het gebruik van Internet is boven andere media als boeken, CD-Rom's e.d.

Methodiek en didactiek

Duidelijk moet zijn welke werkvorm(en) gedurende het project gehanteerd wordt om leerdoelen te berei-

ken (bijv. onderzoekend leren, samenwerkend leren, *learning by doing* e.d.).

Invulling bijeenkomsten en lesorganisatie sessies

Aantal groepsbijeenkomsten, aantal computersessies en aantal sessies open-leercentrum moeten van tevoren worden vastgesteld. Duidelijk moet zijn hoe de sessies ingevuld worden. De opbouw en organisatie van de sessies moet worden uitgedacht. Duidelijk moet zijn op welke plaats welke activiteiten worden uitgevoerd (groepsbijeenkomsten, open leercentrum, thuis e.d.).

Begeleiding

Duidelijk moet zijn hoe de docent het project moet begeleiden. Op welke onderdelen is welke begeleiding nodig? Denk aan voorbespreking, begeleiding tijdens Internet-sessies, nabespreken, zicht houden op vorderingen van cursisten.

Benodigde bronnen en materialen

Van welke websites wordt gebruik gemaakt? Welke aanvullende materialen moeten ontwikkeld worden zoals werkbladen, studiewijzers e.d. Komen die aanvullende materialen op papier of worden deze ook op Internet gezet? Moeten er door een ontwikkelteam nog Internet-applicaties worden ontwikkeld?

Beoordeling

Wat zijn de beoordelingscriteria? Op welke manier worden de verrichtingen en resultaten van de cursist beoordeeld.

Faciliteiten

Van tevoren moet bekeken worden of er binnen de school voldoende faciliteiten zijn om een project op te zetten. Daarbij gaat het om apparatuur, programmatuur, systeembeheer e.d. (bijv. beschikbaarheid computerlokaal, Internetaansluiting, programmatuur, mogelijkheid om zaken op Internet te publiceren). Heel veel projecten verliepen anders dan voorzien, omdat er niet voldoende faciliteiten waren of omdat de zaken technisch niet in orde waren.

Planning

Uiteraard moet het project goed gepland worden. Dit onder meer i.v.m. het inroosteren van computerlokalen en het reserveren van computers e.d.. Wanneer het gaat om een samenwerkingsproject met andere scholen moet er goede afstemming zijn. Bijvoorbeeld voor chat-sessies en *videoconferencing*: wanneer moeten alle deelnemers tegelijk *on-line* zijn? Hier zijn strikte afspraken over nodig.

Conclusies en kanttekeningen

Een doordacht gebruik van Internet kan dus voordelen bieden bij het taalonderwijs. Het sluit goed aan bij het zogeheten functioneel-communicatieve taalonderwijs zoals dat in Nederland vanaf eind jaren zestig gangbaar is geworden. En het sluit aan bij allerlei ontwikkelingen die de afgelopen jaren plaatsvinden. Maar welke zegeningen het gebruik van Internet ook mag bieden, het is natuurlijk niet zo dat het gebruik van Internet vanzelf tot effectief leerdrag bij de cursist leidt. Zonder goede begeleiding van de kant van de docent komt er bij het gros van de cursisten niets van leren terecht. Indien Internet niet doordacht gebruikt wordt dan liggen de volgende risico's op de loer:

1. Overschatting van het medium in de zin van 'The medium is the message'. Internet wordt gebruikt omdat dat nu eenmaal modern en vernieuwend is, zonder dat goed wordt nagedacht of het bij de beoogde leerdoelen een meerwaarde biedt boven de meer traditionele leermiddelen en werkvormen. Overschatting van het medium kan leiden tot overmatig computergebruik waardoor andere zinvolle leeractiviteiten zoals het lezen van een boek, in de verdrinking raken.
2. De kans bestaat dat bij Internet-projecten het accent teveel komt te liggen op de techniek en op de computervaardigheden, zodat andere leerdoelen in het gedrang komen. Bij taalonderwijs is Internet geen doel, maar een veel gebruikt hulpmiddel.
3. Het gevaar bestaat dat het gebruik van Internet ontaardt in een vluchtig en oppervlakkig 'surfieren', 'zappend leren' 'hapsnap' of 'fuzzy learning' waarbij er geen kritische reflectie en bezinning is ('fuzzy learning' kan wellicht leiden tot 'fuzzy thoughts'). Bovendien staat op Internet heel wat opwindende en interessante rommel, en dat kan een bron van voortdurende afleiding zijn. Dit kan ten koste gaan van belangrijke leertaken die wat saai zijn en meer concentratie en discipline vereisen.
4. Voorts is het zo dat Internet weliswaar de zelfstandigheid van de cursist vergroot, maar de keerzijde is evenwel dat de docent de controle op het leerproces van de cursist verliest. Soms kan de

cursist de docent te slim af zijn. Plagiaat is snel gepleegd. Met een beetje slim digitaal knip- en plakwerk is een werkstuk of leesverslag snel in elkaar gezet. Deze nieuwe 'gevaren' vragen om nieuwe studie opdrachten. Andere accenten/eisen aan een werkstuk. Of bij het lezen van literatuur kunnen cursisten dan de opdracht krijgen verschillende leesverslagen op Internet te vergelijken en aan de hand daarvan een recensie te schrijven.

5. Niet alle bronnen zijn betrouwbaar op het Internet, de docent kan dit vaak snel beoordelen. Een experiment uitgevoerd door een docent Engels leverde het volgende op. De groep die met behulp van Internet een zoekopdracht uitvoerde om een complete lijst met boeken van een bepaalde schrijver te verkrijgen was binnen een half uur klaar. Hun lijst was compleet, maar vol fouten. De groep die in de bibliotheek zocht kwam veel later terug in de klas. Zij hadden een perfecte lijst maar niet volledig. Een aardige oefening in het leren omgaan met informatiebronnen.

Een doordacht en zinvol gebruik van Internet, dat is de uitdaging waar de scholen en docenten nu voor staan. Het is daarom van belang dat docenten de gelegenheid krijgen om zich te scholen om vertrouwd te raken met de mogelijkheden van dit nieuwe medium. Tevens is het belangrijk dat zij bij het opzetten van Internet-projecten voldoende voorbereidingstijd krijgen en over de benodigde ondersteuning en faciliteiten beschikken.

Polly Perkins

Polly Perkins (1943) is senior opleidingsadviseur bij het Centrum voor Innovatie van Opleidingen (CINOP) in 's-Hertogenbosch. Zij is vakdidacticus Engels. Ze is auteur

van diverse leermethoden waaronder de basismethode *Groundwork* (Malmberg) voor de volwasseneneducatie. Op het ogenblik is zij vooral actief op de volgende thema's: het gebruik van informatie- en communicatietechnologie bij Engels; invoering kwalificatiestructuur en eindtermen moderne vreemde talen; assessment en Taalportfolio; en educatief Engels drama.

Thomas Bersee

Thomas Bersee (1957) is senior opleidingsadviseur bij het Centrum voor Innovatie van Opleidingen (CINOP) in 's-Hertogenbosch. Hij studeerde geschiedenis en vervolgens

bibliotheek- en documentatiewetenschap. Sinds 1987 is hij werkzaam op het gebied van educatieve toepassingen van informatie- en communicatietechnologie in de beroeps- en volwasseneneducatie.